

8. Kapinus O. Mizhnarodni orhanizatsiyi u systemi suchasnykh informatsiynykh vidnosyn / O. Kapinus // Visnyk L'vivs'koho universytetu. – Seriya mizhnarodni vidnosyny. – 2008. – Vyp. 25. – С. 351–358.

9. Shadskyy A.V. Ynformatsyonnoe obespechenye vneshnepolytycheskoy deyatel'nosti Rossyy (analiz, sovremennost' u perspektivy) : avtoref. dyss. ... kand. polyt. nauk : 23.00.04 / A.V. Shadskyy ; Dyplomatycheskaya akademya MYD Rossyy. – M., 2004. – 26 s.

10. Anykyn V.Y. Teorya y praktyka upravlenyya vo vneshnepolytycheskoy deyatel'nosti : Uchebnyk / V.Y. Anykyn. – M. : Nauchnaya knyha, 1999. – 180 s.

11. Petkova O.V. Politychni imperatyvy pozytsionuvannya Ukrayiny v mizhnarodnomu informatsionomu prostori: avtoref. dys. ... kand. polit. nauk : 23.00.04 / O.V. Petkova ; Instytut svitovoyi ekonomiky i mizhnarodnykh znosyn NAN Ukrayiny. – K., 2010. – 18 s.

12. Dorosh L. Informatsiyno-psykholohichna bezpeka osoby, suspil'stva ta derzhavy: novitni vyklyky mizhnarodni bezpetsi / L. Dorosh // Ukrayins'ka natsional'na ideya: realiyi i perspektivy rozvytku. – 2013. – Vyp. 25. – С. 107–112.

13. Toffler E. Stvorennya novoyi tsyvilizatsiyi. Polityka tret'oyi khyvli / E. Toffler, Kh. Toffler // Chasopys "Yi". – 2000. – #19. – С. 21–25.

14. Shemyatenkov V.H. Evropeyskaya yntehratsyya / V.H. Shemyatenkov. – M. : Mezhdunarodnye otnoshenyya, 2003. – 400 s.

15. Madisson V.V. Suchasna ukrayins'ka heopolityka: Navch. posibnyk / V.V. Madisson, V.A. Shakhov. – K. : Lybid', 2003. – 176 s.

16. Piskun O.O. Rol' mizhnarodnoyi informatsiyi yak vazhlyva skladova mizhnarodnykh vidnosyn [Elektronnyy resurs] / O.O. Piskun, R.O. Shmerkhil'ov. – Rezhym dostupu : http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Economics/73985.doc.htm.

17. Madisson V.V. Suchasna ukrayins'ka heopolityka: Navch. posibnyk / V.V. Madisson, V.A. Shakhov. – K. : Lybid', 2003. – 176 s.

18. Zin'ko S.Yu. Krayiny Blyz'koho Skhodu v suchasnykh mizhnarodnykh informatsiynykh vidnosynakh: Monohrafiya / S.Yu. Zin'ko. – L'viv : Liha-Pres/2009. – 364 s.

19. Sharykov P.A. Razvytye ynformatsyonnykh resursov kak faktor amerykansko mohushchestva v sovremennom myre [Elektronnyy resurs] / P.A. Sharykov. – Rezhym dostupu : <http://www.rusus.ru/?act=read&id=153>.

20. Surma Y. Hlobal'nyy nadnatsional'nyy aktor mezhdunarodnykh otnoshenyy u eho sotsyal'naya fylosofiya [Elektronnyy resurs] / Y. Surma. – Rezhym dostupu : http://www.perspektivy.info/table/globalnyj_nadnatsionalnyj_aktor_mezhdunarodnyh_otnoshenij_i_ego_socialnaja_filosofija_2013-10-24.htm.

Korol A., post-graduate student, National pedagogical university, is the name of M. P. Drahomanov (Ukraine, Kyiv), gileya.org.ua@gmail.com

Information standards in the modern system of international relations

The role of information resources in the intensification and democratization of international relations; stresses that due to the information revolution that is unfolding against the backdrop of globalization, we can say that international relations enter a new, more active and extensive stage; Press information acquired in contemporary international relations priority gives grounds include information classified as factors determining the fundamental social changes in modern world; However, the possibilities of modern information society is not always amenable to accurate prediction, which requires a deeper understanding (and coordination) between diplomats, politicians and international organizations.

Keywords: people, politics, international relations, culture, information resources, democracy.

Король А., аспирант, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), gileya.org.ua@gmail.com

Информационные стандарты в современной системе международных отношений

Анализируется роль информационного ресурса в интенсификации и демократизации системы международных отношений; подчеркивается, что благодаря информационной революции, которая развивается на фоне процессов глобализации, можно говорить о том, что международные отношения вступают в новую, более активную и разветвленную стадию; информационный пресс приобретает в современных международных отношениях приоритетное значение, дает основания отнести информацию к разряду факторов, определяющих коренные социальные изменения в современном мире; вместе с тем, возможности современного информационного общества не всегда поддаются точному прогнозу, что требует более глубокого понимания (и согласования действий) между дипломатами, политиками и международными организациями.

Ключевые слова: человек, политика, международные отношения, культура, информационные ресурсы, демократия.

* * *

УДК 327(477)

Лаврук Т. П., кандидат політичних наук, доцент кафедри філософії, філософії права і юридичної психології, Івано-Франківський університет права ім. Короля Данила Галицького (Україна, Івано-Франківськ)

АСИМЕТРИЯ СУЧАСНОГО СВИТОПОРЯДКУ: ФАКТОРЫ ОБЪЕКТИВАЦИИ

Нерівномірність соціально-економічного та культурно-цивілізаційного розвитку призводить до об'єктивного і закономірного наслідку – асиметрії сучасного світопорядку. В свою чергу це явище здійснює істотний зворотний вплив на геополітичну, ціннісну та інші сфери суспільного буття у всевітньому масштабі. Дослідження факторів такої асиметрії дозволить збагнути їхню значущість, хоча б частково знівелювати негативні наслідки і загрози тенденції.

Ключові слова: асиметрія сучасного світопорядку, геополітичні пріоритети, причинно-наслідкові зв'язки, перспективи розвитку, геополітична зумовленість.

Вагомим чинником і подразником ідейно-світоглядного генезису сучасної України є асиметрія сучасного світопорядку, котра акумулює і генерує чимало проблемних аспектів, зміст яких на рівні суспільної свідомості неухильно виявляє себе в ідеологічній формі, на рівні аксіологічно-світоглядних протистоянь. Іронія полягає в тому, що предметом ідеологічних баталій стають аспекти, здавалося б, дуже далекі від українських реалій і прикладних потреб.

Однак імперативна особливість сучасного глобалізованого світу якраз і полягає в тому, що світовий центр виявляється скрізь, периферія ж – ніде, що навіть наддержави не можуть почувати себе затишно і впевнено щодо майбутнього, оскільки слабші противники діють асиметрично і непередбачувано (Ж. Бодрійяр назвав це явище «німечю величі»), що будь-яка регіональна проблема може раптово інтернаціоналізуватися, набути універсальних, всезагальних ознак (достатньо пригадати проблеми кліматичних змін і екологічних негараздів, визнану на міжнародному рівні потребу узгодженого природокористування і енергозощадження).

Можливість раптової актуалізації певних резонансних аспектів сучасного світопорядку висуває перед ідеологічною сферою нові вимоги – навчитися оперативної й аргументовано реагувати на динамічні зміни. Причому, відповіді на виклики мають бути не половинчати, не палативними, а світоглядно-конкретними й безкомпромисними. Це змушує переглянути попередні підходи, які базувалися на обмеженому колі усталених проблемних аспектів, щодо яких сформувалися чіткі інтерпретаційні шаблони.

Нині проблемне поле, що потребує ціннісно-світоглядного реагування, розширюється і поглиблюється в геометричній прогресії. Ця обставина робить практично неможливим використання ідеологією попередніх стереотипних підказок. Як наслідок – ідеологічна сфера змушена інтенсивно нарощувати свій інтелектуальний рівень, інтелектуальне забезпечення, когнітивно-герменевтичну інструментальність, обізнаність з проблемами і перспективами розвитку, їхніми причинно-наслідковими зв'язками тощо. Та ідеологічна доктринальність, яка виявляється неспроможною модернізуватися чи яка не вважає за доцільне це робити у відповідності із зазначеними вимогами, набуває відверто маргінальних ознак, фатально втрачає суспільну підтримку і довіру.

Поняття світопорядку у даному разі застосовується в нейтральному розумінні – без будь-яких спроб перекинути асоціативний місток до певних геополітичних доктрин. Його характерною ознакою і невід’ємним атрибутом є асиметрія – поліаспекта і багатофункціональна. Поліаспектність асиметрії означає перш за все поширеність її генотипічної симптоматики на найрізноманітніші сфери сучасного світобуття, а саме: на економічну, науково-технічну, військово-політичну культурно-цивілізаційну, релігійно-етичну і т. ін. Ця особливість перетворює її на когнітивну інтригу і робить об’єктом дослідницьких зусиль багатьох наукових дисциплін і типів знання, не інституційованих в якості наукового.

Як доводить історія, співвідношення сил на морі часто змінюється раптово, і така зміна тягне за собою докорінну трансформацію всього світопорядку. Приміром, у 1480 році Іспанія являла собою конгломерат карликових князівств, готових не стільки відстоювати спільні інтереси, скільки знищити одне одного. Однак через 20 років Іспанія вже належала половині земної кулі. Аналогічним чином у 1935 році США, чия армія не заслуговувала на серйозну згадку, а економіка котилася в прірву, хотіли лише одного: щоб в світі про них забули. Втім, через 10 років це вже була економічно процвітаюча країна, єдиний власник атомної бомби і взагалі наймогутніша держава на планеті.

Визначальним атрибутом сучасності є не глобалізація чи спазматичні намагання деяких геополітичних суперників США порушити світову гегемонію Вашингтона, а асиметричність, котра притаманна всім більш-менш значущим аспектам нинішнього світу – цивілізаційному, економічному, сировинному, військовому, інформаційно-пропагандивному тощо. Ця асиметричність є цілком об’єктивною причиною, наслідком якої слід визнати такі ж об’єктивні напруги й конфліктогенність, котрі розряджаються знову-таки в асиметричний спосіб.

За таких обставин безглуздо поширювати гнівні інвективи, наприклад, щодо «підступних терористичних дій», бо такі дії найчастіше є єдино можливим засобом аргументованого підкріплення своєї позиції тими, хто з вини асиметричності не може собі дозволити те, що дозволяють собі інші: застосування військової сили (включно з ракетно-ядерною компонентою), вплив засобами значних економічних, сировинних чи пропагандивних важелів.

Отже, застосування в асиметричному світі асиметричних засобів задля доведення своєї точки зору чи задоволення своїх інтересів є закономірністю, очевидністю і навіть нормою. Мислити й твердити інакше – означало б суперечити не лише канонам логіки, а й звичайного здорового глузду. Хочете усунути наслідки асиметричності – подбайте про усунення її причин. Хоча, як на мене, в практичній площині таке завдання є недосяжним.

У когорті цієї різнопрофільної багатоманітності знань соціальні дисципліни посідають почесне місце своєрідного концептуально-методологічного авторитета, арбітра, маркера, регулятива тощо. Більше того: оскільки соціальність асиметрії сучасного світопорядку, його соціальний аспект є неодмінною умовою будь-якого різновиду глобальної асиметрії, остільки соціальні науки – на відміну від інших типів когнітивних теорій і практик – мають бути обов’язковим інструментом, тим

дослідницьким засобом, за допомогою якого досягається мета генерування достовірного, науково-коректного і ефективного знання про симптоматику, фактографію і тенденції становлення зазначеної асиметрії.

Асиметричність сучасного світопорядку супроводжується переглядом багатьох хибних стереотипів, усталених на рівні аксіом. Зокрема, абсолютне отождошення капіталізму з ринками і ринковою динамікою є «поширеним і в своїй основі ідеологізованим міфом. Великі капіталістичні організації завжди володіли достатньою владою і впливом, щоб регулярно змінювати умови ринкової гри на свою користь. Конкуренція з усіма її непередбачуваними ризиками – доля маси дрібних власників і менш впливових периферійних учасників ринку. Перевагою ж лідерів завжди була спроможність робити погоду. Ф. Бродель у полемічному запалі навіть відреконував капіталізм «контрринковою» системою» [1, с. 23].

Головне для капіталізму, щоб існував відпрацьований до автоматизму «механізм, який збирає вироблені продукти в потоки і постачає їх у мережу обміну, на ринки, де вони перетворюються на товар. Механізми товаризації продукту, його обміну, інститутів і механізмів контролю за обміном, власне, й складають основний інтерес в аналізі реально існуючого капіталізму, а організація і контроль товаропотоків є основною капіталістичною діяльністю» [1, с. 24–25].

Послідовність, ієрархію дослідницьких пріоритетів політичної науки з приводу асиметричної структуризації сучасного світу можна викласти наступним чином: каузальність (причинно-наслідковий зв’язок), закономірності генезису, фактичні та еventуальні небезпеки (конфліктогенні фактори), перспективи (запитання/відповіді). Зазначені аспекти не лише формують предметне поле дослідницьких зусиль політології, а й перебувають в епіцентрі сучасного ідеологічного дискурсу.

Перспективи функціонування в умовах асиметричного світопорядку залежать насамперед від ефективності прийняття політичного рішення. Ця процедура складається з таких етапів: 1) виявлення і визначення проблеми; 2) збір інформації, що відноситься до проблеми; 3) складання плану прийняття рішення, що включає в себе вибір методу аналізу ситуації, який відноситься до проблеми, політичного прогнозу і власне політичного прогнозу, визначення виконавців кожного з етапів, виявлення інформаційних, тимчасових, фінансових, організаційних та інших ресурсних обмежень; 4) аналіз політичної ситуації, що відноситься до проблеми; 5) визначення того, як будуть розвиватися події при збереженні існуючих тенденцій і без активного втручання; 6) формування альтернативних варіантів вирішення проблеми; 7) прогноз щодо наслідків, до яких призведе реалізація тієї чи іншої альтернативи; 8) вибір найкращого варіанта рішення; 9) виконання рішення; 10) аналіз реакції на рішення – реалізація принципу зворотного зв’язку; 11) корекція рішення.

Істотне значення в умовах асиметричного світопорядку має також особистісний фактор провідних політичних діячів. Принагідно зауважимо, що відповідаючи на запитання «яких особистих якостей вимагає професія політика?», Макс Вебер виокремив таку ієрархію: 1) відданість справі; 2) спрямованість на сутність політики;

3) відповідальність, повсякчасне подолання в собі тривіальної людської вади – марнославства як запеклого ворога будь-якої самовідданості.

У даному разі варто пригадати, як наприкінці 30–х років XX століття Арнольд Джозеф Тойнбі заспокоював британців аргументами, що «рука Америки» виявиться значно легшою, ніж рука Росії, Німеччини чи Японії. Не дивлячись на семидесятилітній низхідний тренд економічного розвитку, Британія на той час демонструвала дива політичного мистецтва, якими вона повинна завдячувати насамперед Уїнстону Черчиллю.

За великим рахунком, «Друга світова війна виявилася останнім цвяхом, вбитим у домовину економічної потужності Британії – в 1945 році ВВП США перевищив британський у 10 разів. Однак навіть тоді Британія залишалася порівняно впливовою країною – частково завдяки надлюдській енергії і амбіціям Черчилля. Фотографії Рузвельта, Сталіна та Черчилля на конференції в Ялті у лютому 1945 року вводять в оману, бо в Ялті не було «великої трійки». Там була «велика двійка» плюс один геніальний політичний антрепренер, який зумів залишити себе і свою країну у великій політичній грі. Саме з цієї причини Британія зберегла чимало рис супердержави в другій половині XX століття» [2, с. 85].

Сучасній глобалізації притаманні численні проблемні аспекти. Один з них – багатоаспектність (світопорядкова, економічна, політична, культурна, ціннісна, ідейно-стереотипна) явища глобалізації. На периферії уваги не виправдано продовжує залишатися також аспект інтересів: адже кожен тип (різновид) глобалізації так чи інакше сприяє чи стоїть на заваді чимось інтересам. Звичайно, ігнорувати зазначені фактори політична наука не може, не повинна.

Одна з найбільш поширених помилок – витлумачення глобалізації як суто модернового, притаманного кільком попереднім десятиліттям явища. Це не відповідає дійсності. Наприклад, Геран Тернборн аргументовано виокремив в історії людської цивілізації щонайменше шість хвиль глобалізації, найпершою з яких була експансія світових релігій у III – VII століттях [5, с. 18–19]. Одна з основних переваг глобалізації – поінформованість пересічної людини незалежно від місця її проживання щодо: а) стандартів життя, які визнані універсальними; б) резервів оптимізації, тобто зразків і напрямків оптимального розвитку.

Ці два фактори роблять надії на приховування некомпетентності будь-якого менеджменту все більш примарними, а відтак спонукають управлінців на всіх щаблях і рівнях динамічно еволюціонувати в напрямку нарощування ефективності виконання посадових обов'язків. Глобалізація також мотивує впровадження інноваційних, креативних і евристичних принципів, методик і засобів як на індивідуальному, так і корпоративному, національному і всезагальному рівні.

Фундаментальна ідейно-світоглядна пропозиційна пара продукт/бренд на глобальному рівні може мати чотири комбінації: 1) глобальний продукт/ глобальний бренд; 2) глобальний продукт/місцевий бренд; 3) місцевий продукт/глобальний бренд; 4) місцевий продукт / місцевий бренд. Це окреслює діапазон ідеологічного позиціонування в цілому. Доцільність же здійснення вибору на користь конкретного типу комбінації продукт/бренд належить, головним чином, від соціокультурних

особливостей, ментальності, а також світоглядного стереотипізму, притаманного відповідній суспільній свідомості.

Істотним проблемним аспектом є відірваність глобальних «космополітичних культурних форм» і їхніх штучних еkleктичних комбінацій від конкретно-історичних умов життя людей; нездатність таких конструктів формувати і передавати ідентичність національних та етнічних спільнот. На відміну від національної та етнічної культури, котрі в тій чи іншій мірі віддзеркалюють субстанційно-ідентифікаційні ознаки національно-етнічного, ментального, аксіологічного, етичного та інших гатунків, глобальна культура принципово позаісторична, а відтак – вона не має в своєму арсеналі ні засобів історичного гатунку, ні пам'яті, ні ідентичності.

Під цим кутом зору істотною і вкрай актуальною дослідницько-теоретичною проблемою і потребою є висвітлення таких аспектів а) несправедливості глобалізації (ціннісно-світоглядний тиск певного типу культури, посилення «однополюсності» світу, закріплення і поглиблення статус-кво, за якого відбувається всезагальне розшарування: багаті країни стають багатшими, а бідні – біднішими); б) можливостей їх коригування.

Концепція найвидатнішого представника соціогеографії в соціальних дисциплінах, – Фрідріха Ратцеля – яку він назвав «Антропогеографія», з'ясувала зв'язок природного середовища та діяльності людини і сформулювала сім законів «просторового зростання держав», основний зміст яких зводиться до неухильності експансії держав з метою виживання і покращення свого географічного положення. Але якщо класична геополітика інтерпретувала світові реалії в контексті біполярної політики, то, починаючи з 60–х років XX століття, серед дослідників намітилися зсуви від дихотомічного континентально-морського до поліцентричного світового устрою – формування «геополітичних вузлів» як центрів тяжіння глобального політичного впливу. Загальною особливістю глобалізаційних процесів є проблематичність виокремлення як витоків глобальних кризових ситуацій (з огляду на їх багатоаспектну взаємообумовленість), так і виявлення всього спектру причинно-наслідкових зв'язків у їхній закономірності, етапності і логіці розгортання.

Концептуальна конструкція «Хартленд/Римленд» американського теоретика геополітики Ніколас Спайкмена була розроблена наприкінці 30–х – на початку 40–х років XX століття. На відміну від Хелфорда Маккіндера, який наділяв Хартленд статусом ключової зони, Спайкмен у Свразії надавав аналогічного значення Римленду. Ця гігантська дуга, що включає приморські євразійські держави, передбачала наступ «атлантистів» на Континент за допомогою створення форпостів в береговій зоні Свразії (Римленда).

Спайкмен критично підійшов до оцінки геополітичного значення осьового району «Хартленда» в концептуалістиці Маккіндера, вважаючи, що географічна історія «внутрішнього півмісяця», який він перейменував на «Римленд», формувалася не під тиском «кочівників суші», а навпаки, континент засвоював енергетичні імпульси з морських узбереж. Контроль над цією гігантською дугою був покликаний нейтралізувати вплив «Хартленда». Спайкмен так перефразував тезу Маккіндера: хто контролює Римленд, той контролює

Євразію, а хто контролює Євразію, той визначає долю всього світу.

Аби реалізувати такий контроль, необхідно втілити на практиці ідею «анаконди» – контролю за береговими зонами приморських країн Африки та Азії, включаючи Індію та Китай. До кінця Другої світової війни відбулося остаточне отождолення «Хартленду» з СРСР. Поразка Німеччини посилює репутацію геополітичної концепції Маккіндера. Тому в новій моделі світового порядку Спайкмена материкова держава з «Хартленду» (СРСР) протистоїть морській державі «зовнішнього півмісяця» (США), розділених будерною зоною («Римленд»).

Відповідно до цієї моделі в США формувалася повсюдна політика стримування комунізму. Стимування «фортеці» (Радянський Союз, країни Варшавського договору) з боку США здійснювалося за допомогою антирадянських військових блоків уздовж «Римленду»: НАТО – в Європі, СЕНТО – в Західній Азії, СЕАТО – у Східній Азії. Протистояння чергувалося великими і малими конфліктами у Берліні, Кореї, на Кубі, Близькому Сході, у В'єтнамі, Камбоджі, Анголі, Мозамбіку, Ефіопії, Афганістані.

Асиметрія світопорядку – оптимальне живильне середовище визрівання локальних і глобальних конфліктів. «Ідеологічне мотивування політичного конфлікту – реальний факт, підтверджений не лише історичною практикою нашої країни, а й усієї світової спільноти. Відрізняються лише типи і способи мотивування. Ідеологічний характер розуміння та інтерпретації політичних колізій має під собою певний об'єктивний ґрунт – подвійність буття політики у вигляді явища, яке практично існує, та ідеального образу, проекту, який відображає соціальні процеси, котрі зазвичай не збігаються з реальністю. Яким би не був політичний конфлікт, він мотивується ідеологічно, усвідомлюється його агентами через ідеологічні символи; ідеологічний компонент відіграє організуючу та мобілізуючу роль у поведінці протидорчих суб'єктів. Ідеологічне обґрунтування природи, суті та інших ознак конфлікту значною мірою визначає динаміку його розвитку і розв'язання» [3, с. 98].

У 2005 році Нобелівську премію з економіки отримали вчені, наукові інтереси яких виходили далеко за межі економічних відносин. Американець Томас Шелінг та його ізраїльський колега Роберт Ауман стояли біля витоків теорії ігор, яку інтенсивно використовують не стільки економісти, скільки соціологи, кібернетики, політологи та аналітики спецслужб. З 1958 року Т. Шелінг співпрацював з військово-промисловою корпорацією RAND – основним мозковим центром США під час переговорів з СРСР з питань роззброєння. Найбільш популярною виявилася книга «Стратегія конфлікту, що вийшла друком у 1960 році. Яскравий афористичний текст цієї праці підпорядкований меті використання теорії ігор у міжнародних відносинах. Т. Шелінг мав на меті з'ясувати закономірності логіки поведінки учасників конфліктних ситуацій. Його відкриття полягає в тому, що практично в кожному конфлікті закладені не лише протилежні, а й спільні інтереси, взаємозалежності. Тому перемога в конфлікті означає лише виграш у межах власної системи цінностей.

Один з основних акцентів Шелінга – недоречність повноцінного конфлікту. Він наводить приклад вантажівок з динамітом, які на високій швидкості рухаються назустріч

одна одній. Зіткнення нікому не дозволить вийти з конфлікту переможцем, але якщо один з водіїв злякається загрози і поступиться, то він програє за рівних перспектив виграти. Фактично вся справа полягає в тому, як змусити злякатися опонента і поступитися шляхом. Разом з тим ефективність погрози залежить від діапазону альтернатив, які ви залишаєте своєму ворогу. Якщо в нього не буде прийнятного виходу, то він зможе зреагувати відчайдушно і неадекватно – як лев у пастці.

Під час тривалих відносин суб'єкти конфлікту формують так звані фокальні точки – взаємовигідні рішення, зумовлені розумінням взаємних потреб сторін. При цьому учасники конфлікту посилюють власні позиції засобом надання достовірних зобов'язань – доказів того, що вони будуть дотримуватися обраної стратегії. Яскравий приклад ефективності достовірних зобов'язань – принцип «спалювання мостів» головнокомандувачем позаду своєї армії. В багатьох випадках після такого кроку бойовий дух супротивника падає і він часто йде на поступки, усвідомлюючи серйозність намірів свого супротивника. Важливим фактором успіху є поінформованість учасників конфлікту, адже за відсутності обміну повідомленнями про наміри стратегія «спалення мостів» приречена на невдачу.

Згідно з аналогією Т. Шилінга, успішним є такий страйк, який фінансово спроможний знищити роботодавця. Але якщо це розуміють не лише страйкарі, а й роботодавці, то цілком природно, що найбільш успішні страйки ніколи так і не відбуваються. Тут цілком доречно екстраполяція на будь-якої конфліктну ситуацію, на всі протистояння і війни.

Попри фактор глобалізації, який істотно нівелює географічну і політичну (а відтак – геополітичну) складову, принципи геополітики продовжують діяти, істотно коригуючи наявну і перспективну соціальну дійсність. Хоча нині технологічно провідні країни світу можуть, наприклад, літаками ефективно перекинути збройні сили практично в будь-яку частину світу, однак тривале підтримання контролю буде обходитися казні все дорожче й дорожче – спрацює геополітичний фактор «стратегічної перенапруги». Навіть дуже заможна країна, яка намагається поширити свій вплив надто далеко, ризикує опинитися в ситуації фінансової кризи [4, с. 249–250].

Тут простежуються аналогії з китайськими династіями I тисячоліття до н.е. Вони продовжували об'єднувати землі довкола себе доти, доки вартість цього не виявлялася надто високою. У критичний момент в дію вступала комбінація двох факторів: у найбільш віддалених землях армія починала зазнавати поразок, а вдома звістка про це викликала дезорганізацію і протистояння в межах владної верхівки. Як наслідок – сукупність закордонних поразок і внутрішніх конфліктів починала діяти за холистсько-емерджентним принципом взаємопотенціювання. В абсолютній більшості випадків це призводило до падіння династії і фрагментаризація держави. Така логіка і послідовність подій залишається цілком адекватною і повчальною для сьогодення.

Список використаних джерел

1. Дерлугьян Г. Современное обществознание: от теоретических прорывов к неоклассическому синтезу? // Ойкумена: Альманах сравнительных исследований политических институтов, социально-экономических систем и цивилизаций / Ред. кол.: В. П.

Семиноженко (рук. проекта) і др., науч. ред. і сост. А. А. Фисун. – Харьков, 2009. – Вып.6. – 280 с.

2. Мысль. – Декабрь–январь 2009/10. – 214 с.

3. Примуш М. Політичні конфлікти та їх типи // Політичний менеджмент. – 2010. – №1. – С.95–102.

4. Уткин А. И. Мировой порядок XXI века. – М.: Эксмо, 2002.

5. Thernborn G. Introduction: From the Universal to the Global // International Sociology. – 2000. – №2. – P.14–28.

References

1. Derlugyan G. Sovremennoe obshchestvoznaniye: ot teoreticheskikh pryoryvov k neoklassicheskomu sintezu? // Oykumena: Almanah sravnitelnykh issledovaniy politicheskikh institutov, sotsialno-ekonomicheskikh sistem i tsivilizatsiy / Red. kol.: V. P. Seminozhenko (ruk. projekta) i dr., nach. red. i sost. A. A. Fisun. – Harkov, 2009. – Вып.6. – 280 с.

2. Mysl. – Dekabr–yanvar 2009/10. – 214 s.

3. Primush M. Politichni konflikti ta yih tipi // Politichniy menedzhment. – 2010. – №1. – S.95–102.

4. Utkin A. I. Mirovoy poriyadok XXI veka. – M.: Eksmo, 2002.

5. Thernborn G. Introduction: From the Universal to the Global // International Sociology. – 2000. – №2. – P.14–28.

Lavruk T. P., candidate of political science, assistant professor of philosophy, philosophy of law and legal psychology, Ivano–Frankivsk University King Daniil Galitsky Law Institute (Ukraine, Ivano–Frankivsk)

Asymmetry of the modern world order: objectification factors

The irregularity of socio-economic and cultural-civilizational development results in an objective and logical consequence – the asymmetry of contemporary world order. In its turn, this phenomenon has a significant inverse effect on the geopolitical, values and other spheres of social life on a global scale. The factors' investigation of such asymmetry will let us to understand their significance, and at least partially offset the negative effects and dangerous tendencies.

Keywords: asymmetry of contemporary world order, geopolitical priorities, causal connections, development prospects, geopolitical conditionality.

Lavruk T. P., кандидат политических наук, доцент кафедры философии, философии права и юридической психологии, Ивано–Франковский университет права им. Короля Данила Галицкого (Украина, Ивано–Франковск)

Асимметрия современного миропорядка: факторы объективации

Неравномерность социально-экономического и культурно-цивилизационного развития влечёт за собой объективное и закономерное следствие – асимметрию современного миропорядка. В свою очередь это явление осуществляет существенное обратное влияние на геополитическую, ценностную и другие сферы общественной жизни во всемирном масштабе. Исследование факторов такой асимметрии позволит понять их значимость, хотя бы частично нивелировать негативные последствия и угрожающие тенденции.

Ключевые слова: асимметрия современного миропорядка, геополитические приоритеты, причинно-следственные связи, перспективы развития, геополитическая обусловленность.

* * *

УДК 304.444

Славина О. В.,
аспірантка кафедри політології, Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара (Україна, Дніпропетровськ), helga_17@bk.ru

ТЕХНОЛОГІЯ РОБОТИ З СИМВОЛОМ: УМОВИ, ЕТАПИ, НАСЛІДКИ

Розглянуто теоретико-методологічні та праксеологічні аспекти технології роботи з символом як базового прийому встановлення гносеологічного порядку при конструюванні соціально-політичної реальності. Автором виділяються та характеризуються такі етапи технологічного застосування символу, як генерування символу, створення контекстного поля символу, розгорнення символу в комунікаційному просторі. Автор ставить за мету окреслити передумови дієвого застосування символу у суспільстві, що трансформуються (серед яких міфологічна логіка та тяжіння до метафоризації) й зазначити ключові аспекти ефективності процесу символізації на кожному з етапів. В переліку останніх розглядається висока

значимість ко-онтогенезу (часової та просторової відповідності) індивідів, в якому вкорінені першоелементи міфологічної свідомості і з якого індивідуально-колективні уявлення отримують імпульси до змінення, та наявності в індивідів емоційної прив'язки до значимих символів.

Ключові слова: політична технологія, реальність, ритуал, символ, символізація.

Розуміння політичного як нарративного у руслі постмодерністського дискурсу передбачає виділення певних транс-ідеологічних пояснювальних структур політики, серед яких: віртуалізація та ілюзорність політичного буття, деконструкція ідеології як такої, моделювання політики через алгоритм гри, імплізія комунікативної реальності (в трактовці М. Маклюєна) [17]. Можна стверджувати, що класичні моделі легітимації влади, що спираліся на раціональність та були пов'язані із категоріями суспільного договору, представництва та делегування політичної волі, зазнали краху. Дана ситуація проявляється як криза мета-розповідей, що свого часу виконували організуючу роль в політиці, та де-легітимація концептів свободи, прав людини, громадянського суспільства, прогресу тощо. Наразі сприймаючий індивід не потребує визнаних процедур верифікації, як то можливість відтворення, об'єктивності, раціональне пояснення.

В політичній свідомості людини зникає єдина міра оцінювання: саме тому ефективною стає міфологічна логіка з її техніками гіпостазування, контекстуальності, шизофренізації, речовинності. Таким чином породжується логіка нарративу, яка зводиться до гри-маніпуляції детермінантами та контекстами «докси» (в розумінні Р. Барта), що має статус безпосередньої політичної реальності. Маніпулятивний дискурс більше не використовує для визначення дійсності такі категорії, що пов'язані з реальним життєвим світом людей (наприклад, дохід, рівень виробництва, лікування, освіта тощо). Вони заміщуються міфологемами-симулякрами (як то демократія, ринок, справедливість, цивілізованість) – тобто поняттями, що в умовах пост-сучасності втратили свій очевидний зміст й чітке означуване, що стоїть за ними. Саме тут конотація починає превалювати над значенням й визначати його, а політичним універсаліям уможливленого (абстрактного) порядку приписується реальне існування.

Вище зазначене результується, в тому, що сьогодні політична комунікація представляє собою систему ціннісно-емоційних символів-ключів, які визначають індивідуальні схеми декодування політичних повідомлень та формують цілісне бачення політичного універсуму. Символи-ключі існують у якості інтерпретативного інструменту, який пропонує засіб осягнення актуальної картини світу адресату. «Техніка раціонального риторичного «вмовляння» публіки заміщується візуальною суггестією, рекламною «спокуюсою», що якісно підвищує попит на символічну політику» [7, с. 192]. Ж. Бодрійяр вважає, що символічний спосіб комунікації притаманний саме феномену маси, висловлюючи таку думку: «Маси – це ті, хто осліплені грою символів й поневолені стереотипами» [7, с. 192]. Зважаючи на це, уявляється важливим та актуальним окреслити особливості правил цієї «гри», визначивши конкретні етапи цілеспрямованого породження та вкорінення символу «зверху», тобто з метою керування суспільним розвитком.

Питання символічного конструювання реальності розроблялося в руслі декількох теоретичних підходів, найбільш вагомими з яких ми вважатимемо